

7.88

Kertomus Teppo Korhosen matkasta **Kuhmoisiin** 10.5.1989

Matkan päämääränä oli katsastaa antikvaarisessa mielessä Huhtalan museotilan korjaustyömaalla tehtyjä toimenpiteitä. Matkan tein linja-autolla Helsingistä Kuhmoisiin, josta Veijo Laine haki minut Huhtalaan ja toi illan suussa takaisin kirkonkylään Helsingin autolle.

Huhtalassa odotteli rakennusmestari Tapio Kallio-Mannila, joka vastaa kunnostustyömaasta. Huhtalassa oli suoritettu seuraavat toimenpiteet:

Sivurakennus (syytinkitupa)

- Ulko-oven alla oleva kynnyshirsi on uusittu uudella hirrellä käyttäen vinoliitosta tuvan puoleisessa päässä.
- Takaseinällä kolmanteen hirteen alhaalta on tehty puupaikka.
- Tupapäädyn ikkunan alla olevasta kolmesta hirrestä on veistetty lahonneet kohdat pois puupaikan kiinnittämistä varten.
- Eteiseen ja porstuanpohjakamariin on tehty uudesta lankusta uudet lattianniskat.
- Porstuanpohjakamarin tulisija on tuettu jalustasta.
- Porstuanpohjakamarin välikatto on tuettu tilapäisesti.
- Tupa toimii lautatavaran varastopaikkana ja sinne on siirretty myös suojaan päärakennuksen kamareiden välinen ovi sekä ikkunoita.

Päärakennus

- Rakennus oli oikaistu.
- Kuistin hirsikehikon alin etuhirsi on vaihdettu uuteen hirteen.
- Kuistin portaiden laudoitusta on tuettu ja oiottu asettamalla uudesta laudasta kiilakappaleet.
- Lattiat on otettu ylös lukuun ottamatta kuistia ja porstuaa. Tuvan lattia-lankut ovat kautaltaan käyttökelpoiset ja niitä oltiin juuri pesemässä. Ison kamarin lattialankuista vain osa on käyttökelpoisia, mutta keittiön ja pikkukamarin puulattiat olivat lahonneet päällysteiden alla lapiotavaraksi, joten ne joudutaan uusimaan kokonaan. Otin keittiön lattialaudan maalauksesta pyydetyn värinäytteen (punaruskea).
- Multapenkit oli tyhjennetty maasta ja hirsistä suojanneista tuohilevyistä. Annoin työnjohtajalle Veljekset Haavikko Oy:n (Sinettä) osoitteen, josta saa tuohilevyjä poistettujen tilalle. Museoviraston piirtäjät ovat täydentäneet piirroksensa lattiarakenteiden ja kivisen uuninperustan osalta purkutöiden jälkeen, joten niistä on saatavissa tarvittaessa tarkat mi-

tat.

- Tuvan pihanpuoleiset ikkunat on poistettu pielineen ja vuorilautoineen. Ulkonurkkaa lähinnä olevaa ikkunaa on aikoinaan levennetty karapuun upotuksen verran, sillä uraa ei enää ole, vaan tilalle on lyöty metalliliittimet. Ikkunan "karanaikainen" mitta on vastannut vastapäisen seinän mittoja.
- Pikkukamarin seinien alahirsistä on sahattu keskiosat pois ja korvattu uudella hirrellä. Liitoskohta on suora. Onkin pelättävissä, ettei tyngäksi jätetty vanha nurkka tule kestävään vinksahattamatta ellei sitä tueta nau-laamalla sisäpuolelle nurkkaa ja uutta hirttä yhdistämään lankku. Var-minta olisi kuitenkin hirren uusiminen salvoskohta mukaan lukien ja te-kemällä toiseen päähän hampaallinen vinoliitos.
- Ison kamarin katto on puhdistettu kärsivällisesti pikkunauloista ja las-kettu alkuperäiseen tasoonsa.
- Keittiön väliseinän alahirsi on korvattu uudella.
- Kamareiden seinät oli pesty (osin niin pönteästi, ettei roiskemaalauk-sesta saanut enää selvää).

Jatkotyöt:

- Uusista hirsistä on veistettävä pois sahapinta, jotta ne vastaavat alku-peräistä mallia.
- Multapenkit palautetaan alkuperäisen mallin mukaisesti tuohilla eristet-tyinä.
- Lattianiskat ja väliseinien alahirret uusitaan salvokset mukaan lukien si-käli kuin ovat lahonneet.
- Tuvan pitkittäisorren nojaus uunin yläosaan ei aiheuta tässä vaiheessa toimenpiteitä. Rakennuksen lopullinen asettuminen nähdään vasta, kun nykyinen painava levykatto on purettu ja korvattu pärekatolla. Samaten päätyseinän följareiden vaihto voi vaikuttaa asiaan.
- Porstuan ja tuvan välisen seinän yläosan pullistuma porstuan puolelle ta-sataan keittiön välikattoa kannattavalla palkilla.
- Tuvan pihaseinän seinähirsien oikaisemiseen ja tukemiseen ei käytetä föl-jaria, sillä se rikkoisi ikkunoiden välitilaan kiinnitetyn naulakon (harvo- ja tuvan sisustuselementtejä) ja tekisi tuvasta kovin "tuetun" näköisen. Jäykitys tehdään upottamalla ikkunoiden pielipuiden karakoloihin me-tallitangot.
- Otin ikkunanvuorilautoista, ovien karmeista ja peileistä profiilien mitat, joten niitä vertailemalla voidaan tehdä varovaisia ajoituspäätelmiä. Ot-

tamatta jäi vielä ikkunan pienojen profiilit.

- Seuloain tuvan lattian alle tehdyn pesuveiden juoksutuskuopan maata, jolloin löysin seuraavat esineet: 1) yksi hapettunut metalliraha, 2) pieni puukko, 3 kaksi eri kokoista lankarullan puolaa, 4) emalinen kattilankansi, 5) posliinisen kahvikupin sirpale, 6) muovinen kampa, 7) linnunsulkia, jotka lienevät muodostaneet jauhojen ja murujen pöydältä pyyhkimisharjan, 8) punottu tuohinappi, 9) pieni valkea kaksireikäinen sarveisnappi, 10) kaksi eri kokoista tuohihuosiainmen jäännöstä, joista pienempi lienee palvellet astioiden hinkkaamiseen ja isompi lattian kuuraamiseen. - Lisäksi lattian alta on löydetty silmälasin linssi (lienee jossain sivuun nostettuna sekä 1950-luvun kahvipaketeissa jäykistimenä olleita autojen pahvisia keräilykuvia.

- Rakennusryhmän vanhimmasta säilyneestä kerrostumasta ovat jäljellä vain yksinäisaitat (liha- ja jauhoaitta), joiden nykyinen paikka ei välttämättä ole alkuperäinen joskaan ei aivan mahdoton ottaen huomioon kuivan maaperän ja myös sen, että talolla on ollut kaskimaita myös tällä suunnalla. Olettaisin aitat rakennetuksi 1770-1790. - Yksinäisaittojen otsalinjassa on hirsien välissä pieniä reikiä, jotka näyttävät järsityiltä. Lienevätkö mehiläisten pesäaineikseen viemiä?

Nykyisen päärakennuksen tupaosa ei liene aittojen aikainen päärakennus, vaan jonkun vuosikymmenen verran niitä nuorempi. Tähän näyttäisi viittaavan ensinnäkin nurkkamalli. Tietysti on mahdollista, että aitoissa säilyi sitkeämmin vanha perinne kun taas päärakennukseen olisi omaksuttu herkemmin uutuuksia. Toisaalta tuntuu myös siltä, että tuvan kaarevaotsainen takkamuuri olisi hiukan liian varhainen - joskaan ei mahdoton - ilmiö näillä kulmilla, jos se ajoittuisi jo 1700-luvun puolelle. On myös täysin mahdollista, että nykyinen tuvan uuni on järjestyksessä toinen samalla paikalla. Tyypiltään uuni liittää rakennuksen Etelä-Pohjanmaalta kohti kaakkoa suuntautuneen rakennuskulttuurivaikutuksen piiriin. Itäisimmät kaarevaotsaiset uunit on tavattu Päijänteen itäpuolen rantapitäjistä. Tuvan ovi ei liene alkuperäinen; sen rakenne ei vastaa sitä tyyliä, jota tällä paikalla odottaisi. Luultavasti ovi on siirretty jostain muusta rakennuksesta. Ovea paikalleen asetettaessa on saranapuolen pihtipieli uusittu samalla oviaukkoa laajentaen.

Kamaripäädyn liittäminen tupapäädyn yhteyteen on merkinnyt ilmeisesti samalla myös tupapäädyn ikkunoiden uusimista. Millainen ajallinen suhde tällä

toimenpiteellä on pienemmän asuinrakennuksen valmistumiseen, ei ollut ratkaistavissa tässä vaiheessa, jos myöhemminkään, pelkästään silmämääräisesti arvioiden. Kolmatta kohennusvaihetta on merkinnyt päärakennuksen vuoraaminen, jonka yhteyteen kuulunee myös keittiön järjestäminen pors-tuan pohjaan. Keittiön problemaattiset rakennus- ja sisustusvaiheet eivät saaneet tarkempaa lisävalaistusta nyt näkyvissä olleista jäänteistä. Oven vaakapanelointi saattaa olla samanaikaista kuin pariaitan piikain puolen ovesa, joskaan se ei liene profiililtaan aivan samaa. Piikojen aitan oven vaakalaudoitus on kuitenkin deformatunut niin pahoin, että sen reunoista on vaikea saada varmaa havaintoa alkuperäisestä mallista. Aittaa yhdistää päärakennukseen myös maalaus: päärakennuksen sittemmin poistettu vuori-laudoitus on ollut punamullattu, niin myös pariaitan piikain puolen ovi pie-lineen sekä yksinäisaitoista liha-aitan ovi, jossa on vielä näkyvissä väri-jälkiä piilien taakse suojaan jäävässä reunaosassa.

Ns. syytinkirakennus on tuskin tehty alkujaan tähän tarkoitukseen eli torpan hoidosta syrjään vetäytyneelle vanhalle polvelle. Tähän tarkoitukseen ra-kennus on yleisesti ottaen detaljeiltaan (keittopaikan puuttuminen, tuvan välikattomalli, ovipeilien ja ovi- sekä ikkunanvuorilautojen hienot profiilit, saranat ja maalaus), mielestäni liian fiini ja sopisi paremmin rakennetuksi vierastenrakennukseksi eli pihanpääksi. Mahdotonta ei kuitenkaan ole, että kyseessä on syytinkirakennus, jonka nikkarin tekemät yksityiskohdat tuli tilattua samassa köntässä kuin päärakennusta muodistettiin. "Syytinkira-kennus" ei näytä olleen koskaan vuorattu tai maalattu ulkopuolel- ta. Se on siis siinä kunnossa, jollaiseksi se alunperin rakennettiin lukuun ottamatta kamarin pinnoitteita, vesikattoa ja savuhormeja sekä -piippua. Kannattaisi harkita vakavasti, voiko työmäärärahoista irrottaa kahdelta vuodelta sen verran, että Huhtalan rakennuksien alkuperäisistä hirsistä otettaisiin dendrokronologiset (vuosirengas-)näytteet, jolloin rakennusten todellinen ikä voitaisiin määrätä muutaman vuoden tarkkuudella.

Ennen poislähtöä minulle jäi hetki aikaa kierrellä entisillä viljelysmailla talon eteläpuolella maasto on ollut aikanaan avointa pelto- ja laidunmaata, jota on leimannut varsin lähekkäin sijainneet raivauksesta syntyneet kivi-röykkiöt. Sittemmin aluetta on ojitettu ja osin kai pengerrettykin männyn siemenviljelylojoen parantamiseksi. Mitään kiirettä siemenviljelyn häätä-misestä alueelta ei ole, sillä aika tekee koko ajan työtä pengerrysten muo- vautumisena seunoiltaan pyöreämmiksi eli luontevammiksi. Aikanaan kun alueella ehkä luovutaan mäntyjen siemenviljelyksestä, on se saatettavissa helpon lähelle entistä maisemaansa kaskeamalla se ahoksi.

Tyyne Lehtinen